

Kjersti Lundetræ

Lesemestring forebygger utenforskap

Lesing og utenforskap

- Lese- og skriveferdigheter i befolkningen er en forutsetning for demokrati!
- Lesemestring → utenforskap
- Utenforskap ≠ innenforskap
- **Utenforskap ≠ medborgerskap**
- Medborgerskap:
 - inkludering og like rettigheter for alle borgere
 - borgernes aktive deltakelse i samfunnet
- Lesemestring → medborgerskap

KRONIKK Kjersti Lundetræ

Etter en klar framgang i leseferdighetene hos norske 5. klassinger siden 2006 har noe skjedd. Trenden har snudd, og vi er tilbake på 2006-nivå, samtidig som andelen elever med svake leseferdigheter er nær doblet fra 2016 til 2021, skriver kronikkforfatteren. (Illustrasjon: Shutterstock / NTB)

Vi trenger et felles løft for norske barns leseferdigheter

KRONIKK: 8. september er det FNs internasjonale dag for lese- og skriveferdighet. I Norge er vi vitne til en alarmerende utvikling i barns leseferdigheter. Nå må vi alle ta et krafttak, skriver senterleder Kjersti Lundetræ ved Lesesenteret.

 Kjersti Lundetræ
PROFESSOR OG SENTERLEDER VED LESESENTERET, UNIVERSITETET I STAVANGER

Fredag 08. september 2023 - 04:30

Ifølge FN er det fortsatt mer enn 773 millioner mennesker på verdensbasis som ikke lese og skrive. I et av verdens rikeste land er det fort gjort å glemme hvor privilegerte vi er. Uavhengig av sosial bakgrunn har vi tilgang til den samme, offentlige skolen som gjør sitt beste for at elever skal trives, oppleve mestring og lære å lese og skrive og ruste oss best mulig for deltakelse i utdanning, arbeid og samfunnsliv.

Enhetsskolen og det norske utdanningssystemet har bidratt til å gi oss et sterkt demokrati og en voksenbefolkning som ligger i verdenstoppen når det gjelder leseferdighet.

 forskning.no
Forskersonen er forskning.nos side for debatt og populærvitenskap

Lesing og utenforskap, globalt

- > 773 millioner mennesker som ikke lese og skrive
 - 2/3 kvinner
 - 250 millioner barn går ikke på skolen
 - utdanning
 - jobb
 - helsehjelp til barn
 - riktig ernæring

UNESCO: 250 million children now out of school

© George Merry Rouzier: Students attend classes at a school in southwestern Haiti.

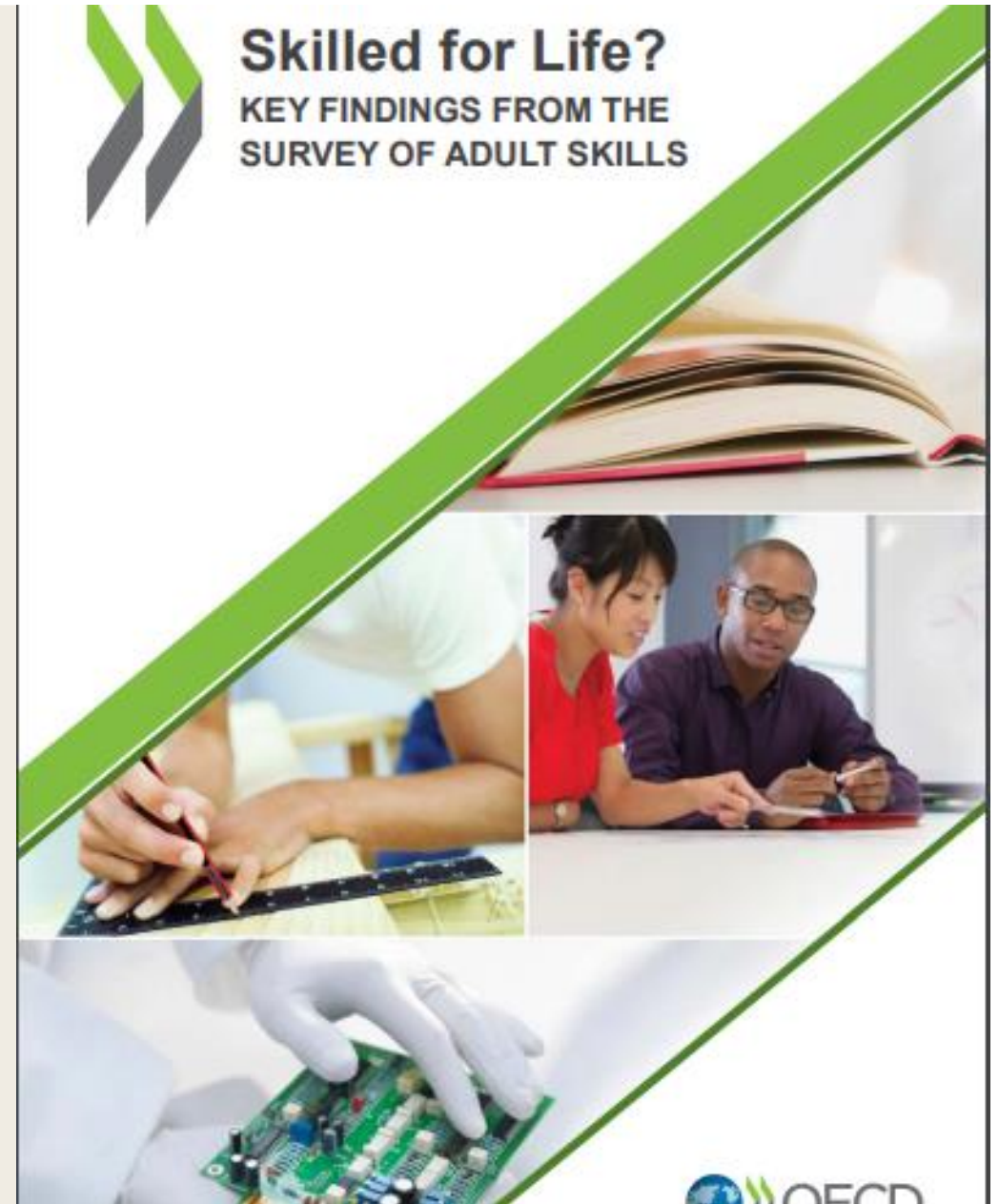
Christi krybbe skoler, Bergen

Foto: Knut Strand, <https://www.grind.no/midthordland/bergen/christi-krybbe-skoler>

Lesemestring og utenforskap i Norge

- Generelt gode leseferdigheter blant voksne
- Manglende lesestring:
 - Lavere læringsutbytte → lavere gjennomføring av videregående opplæring
 - Lavt selvbilde og lav tiltro til egne ferdigheter
 - Dårlig trivsel i skolen
 - Manglende opplevelse av tilhørighet
 - Utfordrende atferd
 - Generelt utenforskap

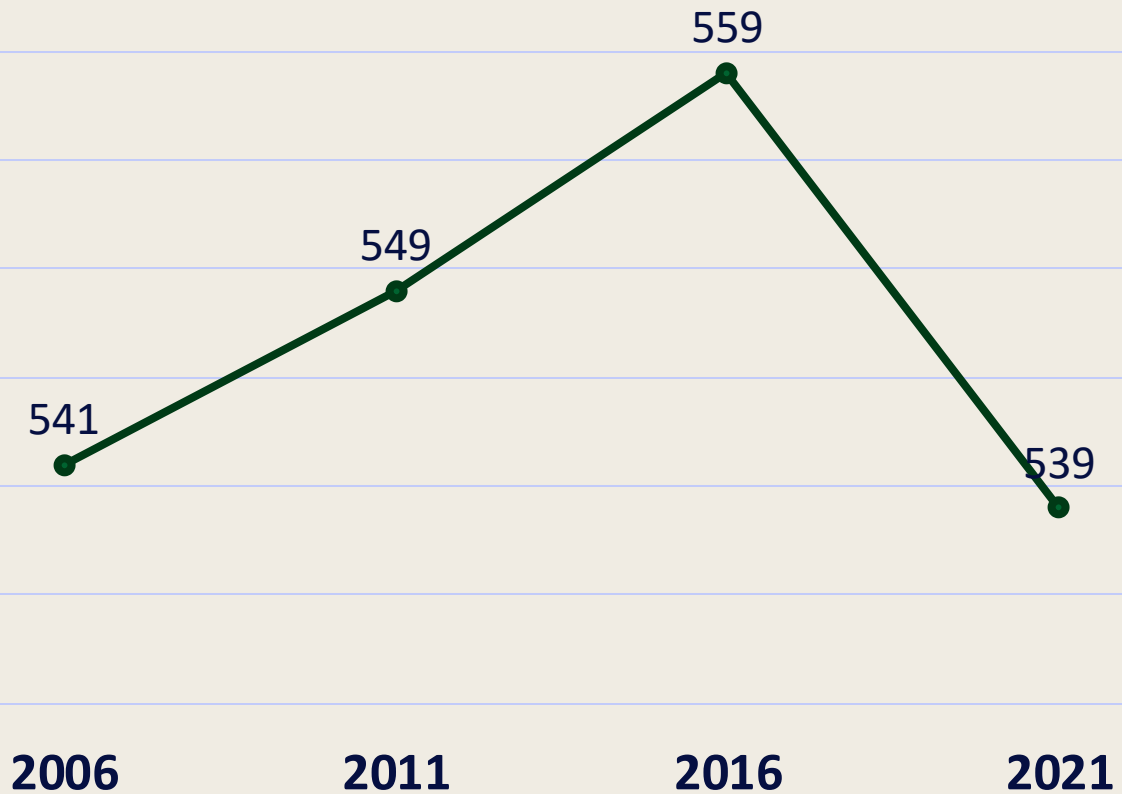

PIRLS 2021 – Kortrapport

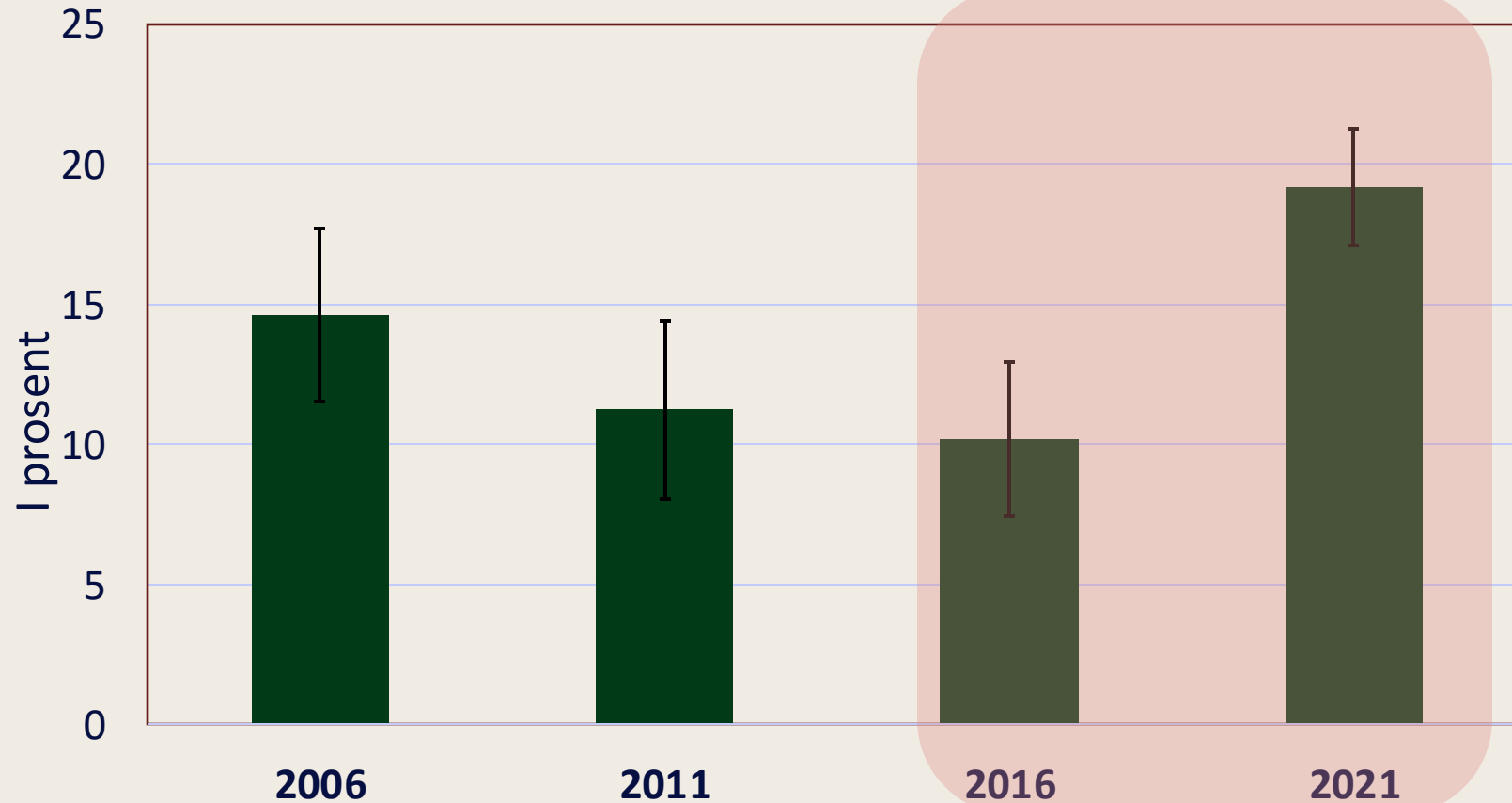
Norske tiåringers leseforståelse

Ase Kari H. Wagner, Claug Strand, Hildegunn Støle, Knud Knudsen,
Johanne Hovig, Christina Huru og Trond Hadland

5. trinn 2006 – 2021

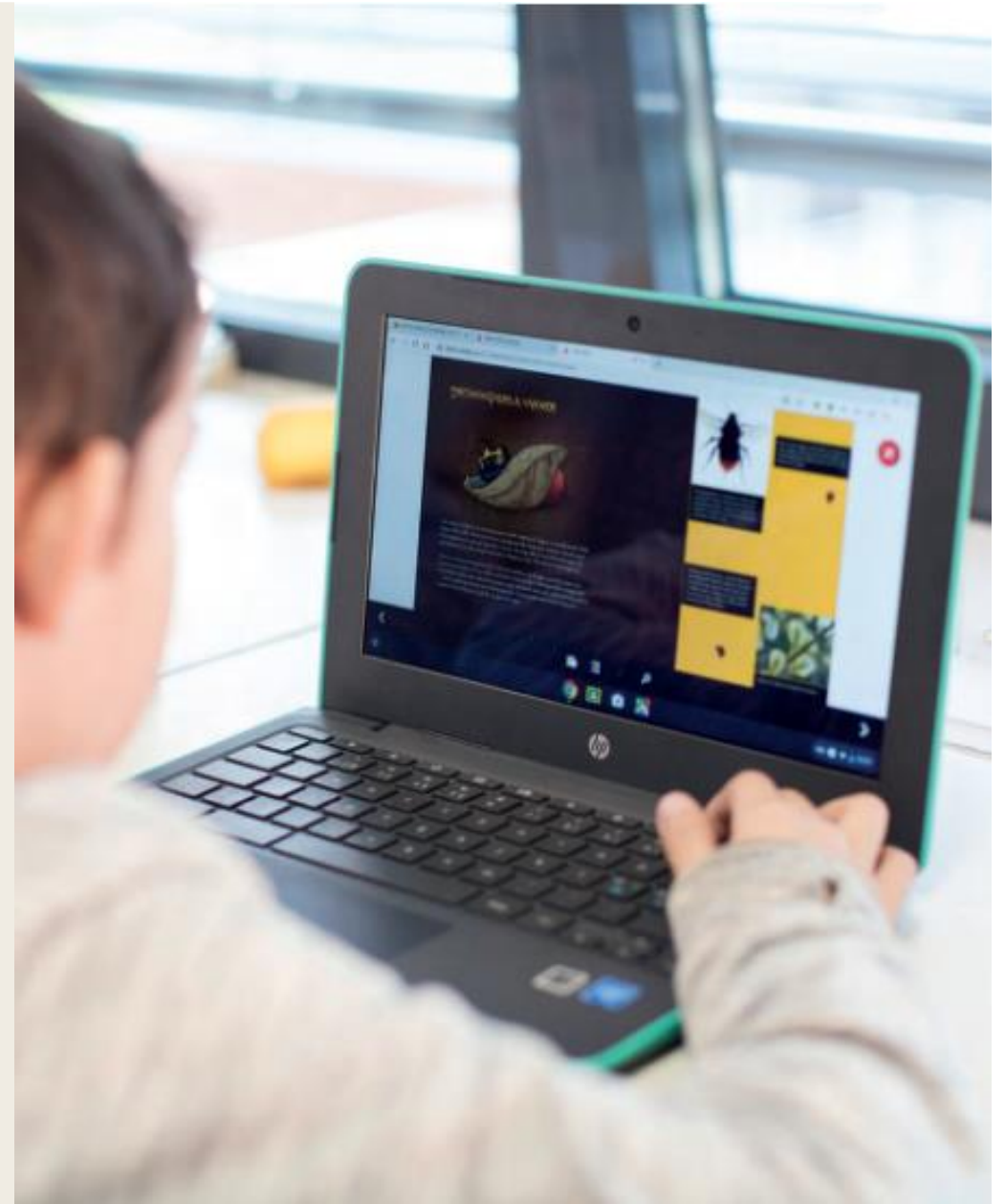

Andel elever med leseforståelse på og under laveste mestringsnivå

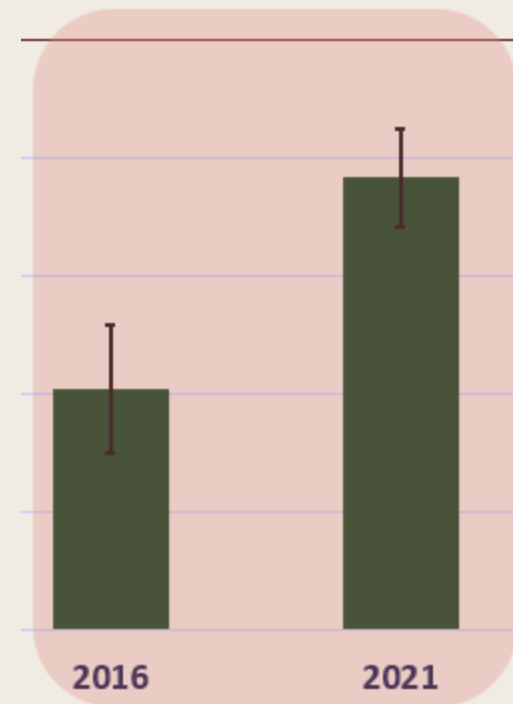
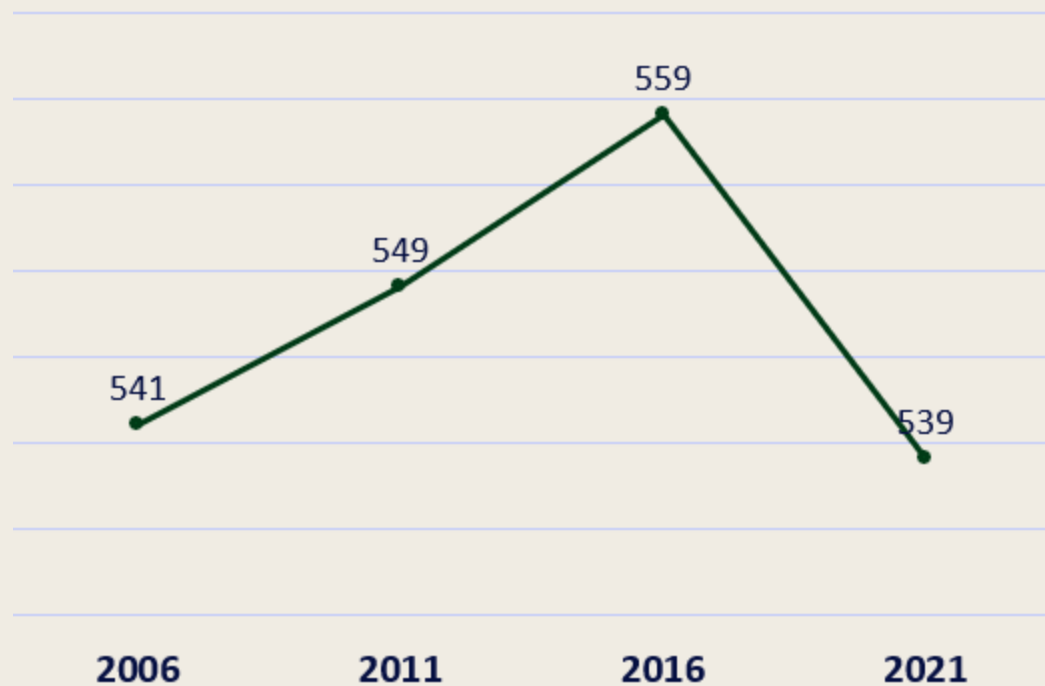

Hva har skjedd?

- Pandemi
- Leser mindre på fritiden
- Lavest leseglede av 65 land!
- Mer lesing på skjerm
- 2021: 87 % egen digital enhet
- 2016: 13 % egen digital enhet
- 95 % har egen smarttelefon
- Erstatte papirbøker?

5. trinn 2006 – 2021

Kultur for lesing!

språk
fantasi
opplevelser
oppmerksomhet
leseglede

Les for barna!

- Leserutiner i barnehagen
- Bøker i øyehøyde

Les for barna!

Lesing lærer barnet om verda

القراءة للا

القراءة تعلم الطفل عن

بچوں کے
کتابیں پڑھ

پڑھنے سے بچے دنیا کے

staj
eciom!

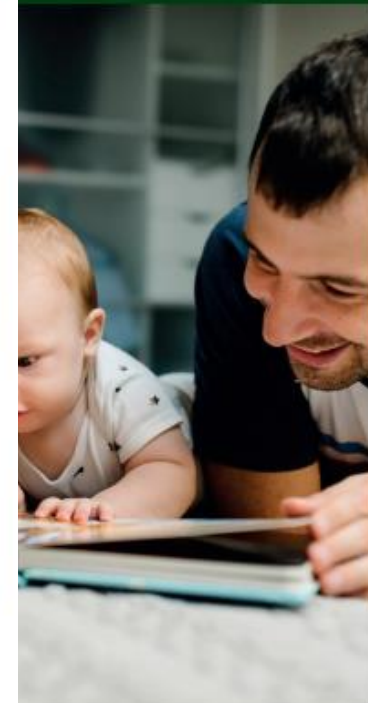
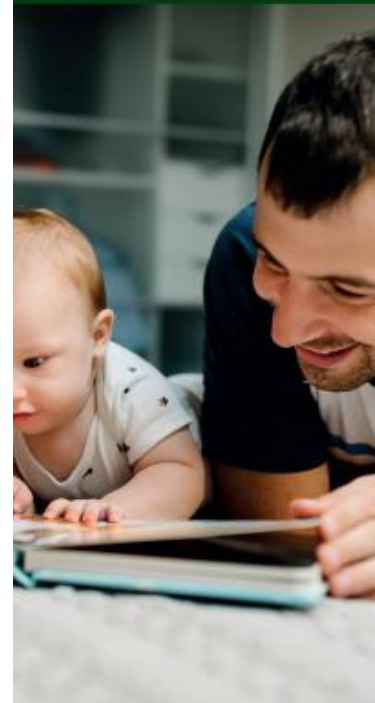
dzieku wiedzę o świecie

oga
áide!

ánáide máilmmi birra

tykite
ams!

a vaikui pažinti pasaulį

Kultur for lesing

- Sett av tid til lesing!
- Lese hele bøker og lange tekster
- Innbydende lese miljø
- Les for elevene
- Gode skolebibliotek
 - Oppdatert litteratur
 - Gode leseopplevelser
- Arbeide med tekster i fagene
- Spesialpedagogisk kompetanse
- Kritisk tenking

God begynneropplæring

- Førsteklassingene er motivert for å lære bokstaver, lesing og skriving
- Tidlig introduksjon av bokstaver er særlig bra for elever som trenger tid på å lære
- Tidlig innsats → fremme mestring og mestringstro
- På sporet: tiltak som reduserer andelen elever som strever med lesing

På sporet – tidlige intensive tiltak

På sporet er et intensivt tiltak for elever som står i fare for å utvikle vansker med lesing og skriving.

[Åpne pakken >](#)

<https://sprakloyper.uis.no/barnetrinn/begynneropplaering>

Lesemestring reduserer utenforskap

- Systematisk innsats over tid og kultur for lesing ❤️

Referanser

- Bukten, A., Stavseth, M. R., Skurtveit, S., Kunøe, N., Lobmaier, P., Lund, I. O., & Clausen, T. (2016). *Rusmiddelbruk og helsesituasjon blant innsatte i norske fengsel resultater fra The Norwegian offender mental health and addiction study (NorMA) (2/2016)*. Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF).
- Stangeland, E. B., Campbell, J. A., Kucirkova, N., & Hoel, T. (2023). Shared book reading: a Norwegian survey of reading practices in families. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1-16. <https://doi.org/10.1080/00313831.2023.2229369>
- Solheim, O. J., Frijters, J. C., Lundetræ, K., & Uppstad, P. H. (2018). Effectiveness of an early reading intervention in a semi-transparent orthography: A group randomised controlled trial. *Learning and Instruction*, 58, 65-79. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2018.05.004>
- Sunde, K., Furnes, B. & Lundetræ, K. (2020). Does Introducing the Letters Faster Boost the Development of Children's Letter Knowledge, Word Reading and Spelling in the First Year of School? *Scientific Studies of Reading*, 24:2, 141-158, DOI: [10.1080/10888438.2019.1615491](https://doi.org/10.1080/10888438.2019.1615491)
- Wagner, Å. K. H., Strand, O., Støle, H., Knudsen, K., Hovig, J., Huru, C., & Hadland, T. (2023). *PIRLS 2021 - kortrapport: Norske tiåringers leseforståelse*. Lesesenteret, UiS. https://www.uis.no/sites/default/files/2023-06/PIRLS_rapport_2021_nettsversjon_260523_0.pdf

Lesesenteret

Nasjonalt senter for
leseopplæring og leseforskning

Universitetet i Stavanger

<https://sprakloyper.uis.no/>

<https://www.facebook.com/search/top?q=lesesenteret>